

Żegalska, Elżbieta

Konferencja naukowa "Rola Narwi w dziejach i współczesności Mazowsza i Podlasia", Czartoria 17-18 października 2003 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 49/2, 228-232

2004

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KONFERENCJA NAUKOWA
„ROLA NARWI W DZIEJACH I WSPÓŁCZESNOŚCI MAZOWSZA
I PODLASIA”, CZARTORIA 17–18 PAŹDZIERNIKA 2003 R.

Zgodnie z wcześniejszymi przygotowaniem i ustaleniami konferencję zorganizowano w dniach 17–18 października 2003 roku w Czartorii gm. Miastkowo – Ośrodku Szkoleniowym ODN w Łomży. Lokalizację konferencji wybraliśmy kierując się względami finansowymi jak i pięknym otoczeniem przyrodniczym, sąsiedztwem byłego rezerwatu jałowcowego, jak i bliskością rzeki Narwi.

Głównym organizatorem było Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów przy współpracy z Ostrołęckim Towarzystwem Naukowym im. Adama Chętnika, Instytutem Historii Uniwersytetu w Białymstoku oraz Urzędem Miejskim w Łomży.

Program konferencji obejmował zagadnienia przyrodnicze, językoznawcze, historię, literaturę i poezję.

Sesję rozpoczęło zebranie plenarne, na którym przedstawiono trzy referaty, wprowadzające do problematyki dalszych obrad. Dalsze przebiegały w dwóch sekcjach: przyrodniczo językoznawczej (12 referatów) i historycznej (5 referatów z archeologii, 11 z historii i 2 z historii literatury).

PROGRAM KONFERENCJI

Piątek, 17 października 2003 r. godz. 10.30–17.30

Otwarcie konferencji przez prof. prof. Michała Gnatowskiego i Adama Dobrońskiego (Uniwersytet w Białymstoku) doc. Wandę Grębecką (PAN Warszawa).
Wystąpienie Prezydenta Miasta Łomży – Jerzego Brzezińskiego

Zebranie plenarne

1. *Narew jako oś Zielonych Płuc Polski*, doc. dr hab. Wanda Grębecka (PAN Warszawa)
2. *Narew na mapach językowych*, prof. dr hab. Barbara Falińska (Uniwersytet w Białymstoku)
3. *Narew w życiu społeczności miejskiej w XIX i XX wieku*, prof. dr hab. Adam Dobroński (Uniwersytet w Białymstoku)
4. Dyskusja

PRACA W SEKCJACH

Sekcja historyczna

1. *Osadnictwo pradziejowe i średniowieczne w dolinie Narwi górnej* (mgr Krystyna Bieńkowska i mgr Halina Karwowska, Muzeum Podlaskie w Białymstoku), *środkowej* (mgr Jolanta Deptuła, Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży) i *dolnej* (mgr Ewa Kawałek, OTN im A. Chętnika)
2. *Tykocin w średniowieczu do końca XVI w.*, Urszula Stankiewicz (Muzeum Podlaskie w Białymstoku)
3. *Rola Narwi w dziejach Pułtuska (w świetle badań archeologicznych)*, mgr Włodzimierz Pela (Muzeum Archeologii w Warszawie)
4. *Tereny nadnarwiańskie w wojnach napoleońskich*, dr Aleksander Kociński (KODRTK Ciechanów)
5. *Narew – rzeka kurpiowska*, dr Stanisław Pajka (ZG Związku Kurpiów)
6. *Rola Narwi w dziejach Pułtuska*, prof. dr hab. Janusz Szczepański (Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusku)
7. *Rola Narwi w dziejach Ostrołęki*, mgr Jerzy Kijowski (OTN im. A. Chętnika)
8. *Wizna i jej związki z Narwią*, dr Czesław Brodzicki (Warszawa)
9. *Zwyczaje ludu nadnarwiańskiego w pracach Stanisława Dworakowskiego*, mgr Jolanta Czajkowska (Sokoły)
10. Dyskusja

Sekcja przyrodniczo-językoznawcza

1. *Mapa zagospodarowania woj. podlaskiego*, mgr Alicja Miszkowska.
2. *Geologiczna historia doliny dolnej Narwi*, dr Alicja Bałuk (Warszawa)
3. *Anastomozujący charakter środkowego odcinka górnej Narwi*, prof. dr hab. Ryszard Gradziński (PAN Kraków) (nie odbył się)
4. *Środkowa Narew i jej dolina jako środowisko życia*, mgr mgr Teresa i Mirosław Grużewscy (Muzeum Przyrody w Drozdowie)
5. *Warunki klimatyczne doliny środkowej Narwi*, dr Krzysztof Olszewski (Uniwersytet Warszawski)
6. *Narew i jej dopływy w świetle badań onomastycznych* (nie odbył się), wygłoszony zamiast: *Mikrotoponimia Górnej Narwi*, dr Dorota Krystyna Rembiszewska
7. *Narew jako podstawa innych nazw własnych*, dr Ewa Rogowska (Uniwersytet Gdański)
8. Dyskusja

SOBOTA, 18 PAŹDZIERNIKA 2003 R. GODZ. 9.00–14.00

Sekcja historyczna

1. *Czy Narew była granicą wpływów politycznych w początkach XX wieku?*, dr Małgorzata Dajnowicz (Uniwersytet w Białymstoku)
2. *Rola i znaczenie militarne Narwi w dziejach operacyjnych wojny polsko-bolszewickiej 1920 r.*, mgr Marek Gajewski (Muzeum Wojsk w Białymstoku)
3. *Narew w planach obronnych II Rzeczypospolitej*, mgr Marek Godlewski (Łomża)
4. *Rola nadnarwiańskich fortyfikacji stałych w kampanii wrześniowej 1939 r.*, mgr Tomasz Wesołowski (Uniwersytet w Białymstoku)
5. *Legendy nadnarwiańskie*, mgr Donata Godlewska (Łomża)
6. *Rzeka Narew w poezji polskiej*, dr Krystyna Cukrowska (Łomża)
7. *Zabytki nad Narwią*, dr Jerzy Rudnicki (Łomża)
8. Dyskusja

Sekcja przyrodniczo językoznawcza

1. *Potrzeba badań naukowych w Narwiańskim Parku Narodowym*, mgr Bogusław Deptuła (Narwiański Park Narodowy)
2. *Lasy naturalne i ich zmiany antropologiczne w sąsiedztwie Narwi jako wyraz ekspansji osadniczej*, prof. dr hab. Andrzej Czerwiński (Politechnika Białostocka) (noc wygłoszone)
3. *Występowanie wiesiołków (*Oenothera L.*) na obszarach rzeki Narwi*, prof. dr hab. Krzysztof Rostański (Uniwersytet Śląski)
4. *Nazwy najstarszych grodów i osad nad Narwią*, prof. dr hab. Henryka Sędziak (Uniwersytet w Białymstoku)
5. *Etymologia rzeki Ślina w dorzeczu Narwi*, prof. dr hab. Maria Biolik (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski)
6. Dyskusja

ZEBRANIE PLENARNE

Sprawozdania przewodniczących sekcji

Referentami byli pracownicy naukowcy z 6 ośrodków akademickich (Białogostoku, Warszawy, Gdańska, Katowic, Olsztyna i Pułtuska), oraz przedstawiciele instytucji województwa podlaskiego i regionalistów.

Profesor Ryszard Gradziński z Krakowa nie mógł uczestniczyć w konferencji, ale prześle materiały z przeznaczeniem do druku. Ze względów zdrowotnych nie wziął udziału również prof. Andrzej Czerwiński z Białegostoku.

W wyniku konferencji pozyskaliśmy nowe materiały dotyczące badań geologicznych, prowadzonych w okolicach Łomży i Kurpiowszczyźnie, archeologicznych, prowadzonych w korycie rzeki i jej okolicach oraz miastach położonych nad Narwią od Tykocina poprzez Łomżę, Ostrołękę po Pułtusk, to samo dotyczy nowych badań historycznych związanych ze zdarzeniami w okresie wojny i okupacji. Badania prof. Krzysztofa Rostańskiego potwierdziły występowanie rzadkich gatunków roślin tylko w nielicznych miejscowościach m. in. w Czartorii. Ich występowanie na Podlasiu i części Mazowsza opisywał ks. Krzysztof Kluk, lecz sporadycznie notował poszczególne stanowiska roślin. Najwybitniejszym badaczem terenów położonych nad Narwią i okolicach Łomży był Jakub Waga, co opisał w znanym dziele *Flora Polska*. W swoich opisach podaje stanowiska występowania roślin rzadkich jak i pospolitych. Na tym materiale pracują w regionie współcześni badacze, analizując wyniki badań w Muzeum Przyrody w Drozdowie, Narwiańskim Parku Narodowym. Świadczy o tym wygłoszony referat przez panią mgr Iwonę Laskowską *O potrzebie badań naukowych w Narwiańskim Parku Narodowym*. Omawiając rzekę Narew nie można było pominąć zjawisk społecznych: Białowieży z Puszcza i sąsiedztwem z Białorusią, osadnictwa polsko-białoruskiego, okolic Białegostoku, Choroszczy, Suraza, Łap, unikalnych terenów naturalnych (parków, rezerwatów), pogranicza podlasko-mazowieckiego, byłych zaścianków szlacheckich i wsi włościańskich (badania Z. Glogera i S. Dworakowskiego), miasteczek ze śladami żydowskimi (Tykocin), szlaku wodnego Kanału Augustowskiego, umocnień wojskowych (od Osowca przez Wiznę, Łomżę, Nowogród, Ostrołękę, Różan, w kierunku Zgierza po Pułtusk), dworów ziemiańskich (np. Drozdowa), ośrodka łomżyńskiego i kierunku na Prusy-Mazury, Nowogród, Ostrołękę, sąsiedztwo z Kurpiami, dawnego biskupstwa płockiego, Pułtuska. Dorzecze Narwi jest widoczne przez pryzmat dwóch województw, około dziesięciu powiatów, kilkunastu miast, kilkudziesięciu mniejszych miejscowości. Częściowo zespala je idea Zielonych Płuc Polski. W prezentowanych wystąpieniach starano się pokazać cały ten obszar poprzez wspólną przeszłość, uwypuklić najcenniejsze wartości, dać materiał do rozważań nad wielkim regionem nadnarwiańskim, jak również pomóc społecznościom lokalnym we wzmacnianiu swojej tożsamości. Tym celom służyła również dyskusja prowadzona po każdym wystąpieniu referenta oraz podsumowująca całą sesję, w wyniku której opracowano następujące wnioski do realizacji zarówno przez Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów, jak i inne instytucje działające na rzecz nauki w obrębie Podlasia i Mazowsza. Oto one:

1. Przygotować interdyscyplinarną publikację pokonferencyjną.
2. Zorganizować konferencję na 30-lecie ŁTN im. Wagów (w 2005 r.) z uwzględnieniem następujących problemów:

- poszerzenia tematyki o całość zagadnień związanych z Narwią od źródeł do ujścia,
- przygotowania antologii poezji i prozy związanej z Narwią,
- zebrania legend o Narwi i jej dorzeczu,
- uwzględnienia nowych tematów badawczych, np. dziejów i losów ludności żydowskiej,
- podkreślenia łączącej, spajającej roli Narwi,
- zwrócenia uwagi na publikacje i badania interdyscyplinarne,
- ukazania piękna krajobrazu nadnarwiańskiego w różnych dziedzinach sztuki.

3. Podjąć prace badawcze na rzecz Narwiańskiego Parku Narodowego.

Nawiązując do wniosku pierwszego w założeniach planu konferencji było zebranie wszystkich referatów, które w zależności od dyscyplin opracują redakcyjnie: pani doc. Wanda Grębecka część przyrodniczo językową a pan prof. Adam Dobroński część historyczną z przeznaczeniem do druku materiałów pokonferencyjnych. Planowane wydanie publikacji jest pod koniec 2004 roku, w nakładzie ponad 300 egz., co będzie zależne od pozyskanych środków finansowych.

Imprezą towarzyszącą konferencji była wystawa rysunków Jerzego Rudnickiego zatytułowana "Z biegiem Narwi". Autor przedstawił 160 zabytków, które wpisane są w krajobraz narwiański, są to stare kościoły, kapliczki, krzyże, zabytkowe budowle świeckie jak dwory, ratusze, przystanie wodne, młyny oraz ciekawe zabytki przyrody stare drzewa, zakola rzek, rozlewiska, piękne jałowce w Czartorii.

Podczas konferencji można było nabyć wydawnictwa regionalne. Uczestnicy otrzymali też upominki książkowe i broszury rozdawane przez Organizatorów w ramach promocji wiedzy o regionie.

Urozmaiceniem obrad naukowych było jedzenie regionalne, które można było przygotować dzięki sponsorom, za co serdecznie dziękujemy: Jadwidze Starszyk – prezesowi Spółki Jawnej "APIS" w Podgórzu, Wandzie i Tadeuszowi Wałkuskim – właścicielom Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego „Imperial” w Łomży, Zbigniewowi Kalinowskiemu – prezesowi Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Piątnicy, Kazimierzowi Śledziewskiemu – współwłaścicielowi Zakładu Piekarniczo-Cukierniczego SC w Piątnicy.

W konferencji uczestniczyło około 150 osób. Byli to naukowcy z wielu ośrodków uniwersyteckich w kraju, studenci i młodzież szkolna z dwóch łomżyńskich szkół licealnych, przedstawiciele samorządów z Łomży i Ostrołęki, instytucji kultury i oświaty, parków, towarzystw oraz wiele osób zainteresowanych prezentowaną tematyką.

Elżbieta Żegalska

Towarzystwo Naukowe im. Wągów
Łomża